

વાચક સકલચન્દ્રગણિનિર્મિતં

શ્રીપાર્શ્વનાથ-સ્તવનમ્ ॥

(અજિતશાન્તિછન્દોરીત્યા)

- શી.

ઉપાધ્યાય શ્રીસકલચન્દ્રગણિ એ ૧૬મા-૧૭મા શતકના એક વિલક્ષણ વિદ્વાન, કવિ-સર્જક અને ત્યાગતપોમૂર્તિ સાધુ છે. તેમની પ્રાકૃત, સંસ્કૃત અને ગુજરાતી ભાષાની અનેક રચનાઓ ઉપલબ્ધ છે, પ્રસિદ્ધ પણ. ‘અનુસન્ધાન’ના અંકોમાં પણ તેમની વિવિધ રચનાઓ પ્રકાશિત થઈ છે. તેમની એક નવતર અને વિશિષ્ટ એવી કાવ્યરચના અત્રે પ્રગટ થાય છે.

જૈનોમાં વ્યાપકપણે ગવાતા અજિત-શાન્તિસ્તોત્રની રીતિએ, પરંતુ ૩૦ જ ગાથા (શ્લોક) પ્રમાણ અને વિચિત્ર છન્દોમાં રચાએલ આ સ્તોત્રનો વિષય શ્રીપાર્શ્વનાથપ્રભુની સ્તવના છે. નીવડેલ કવિને જ સુલભ પદાવલી, રચનાપ્રૌઢિ, પ્રસાદ-મધુર અને સમાસ-પ્રચુર છતાં સરલ શૈલી, આ બધું પ્રથમ નજરેજ સહૃદયોને આકર્ષે છે. સામાન્યતઃ ‘અજિતશાન્તિ’ની અનુકૃતિ પ્રાકૃતમાં જ થતી રહી છે. અહીં કર્તાએ સંસ્કૃતમાં રચવાનું પસંદ કર્યું છે. છન્દો સામાન્યતઃ અજિતશાન્તિના જ લાગે, પરંતુ તેમાં પણ કવિ-પ્રતિભાના ચમકારા જડે જ છે. દા.ત. પાંચમો શ્લોક, તેમાં બે છન્દોનો સંયુક્ત પ્રયોગ છે; ઉપજાતિનો નવલો પ્રકાર ! તો ૧૫મા તથા ૨૧મા પદ્યોમાં ‘ઘટિતગદ્યવિશેષક’ એવા નામથી વિલક્ષણ છન્દ-પ્રયોગ કવિએ કર્યો છે. બે-એક ઠેકાણે તૂટેલ પાઠાંશને બાદ કરતાં રચના સમ્પૂર્ણ છે. ૩૦મા પદ્યમાં કવિએ પોતાનું નામ તેમજ પોતાના ગુરુ ‘વિજયદાનસૂરિ’નું નામ પણ દર્શાવ્યું છે.

પ્રાન્તે પુષ્પિકા છે, તદનુસાર સં. ૧૮૨૪માં દાનસૌભાગ્ય નામના મુનિવરે આ સ્તોત્રની પ્રત લખી છે. વર્ષો પૂર્વે આની નકલ કરાવી રાખી હતી, પણ તેનું મૂલ્ય પાનું હવે ઉપલબ્ધ નથી, તેથી તે કયા ભંડારની પ્રતિ હોય તે નોંધવાનું શક્ય નથી.

सिद्धं हृदयनिरुद्धं बुद्धध्यानैर्लताभिरिव वृक्षम् ।
 अतिशयमहिमाकक्षं वन्दे वामेयसुरवृक्षम् ॥१॥ आर्या ॥
 जिनमिह नतसमयक्षं भवप्रतिपक्षं च सर्वगुणलक्षम् ।
 केवलरमाकटाक्षं कुरु पक्षे दक्ष ! भवसमरे ॥२॥ आर्या ॥
 सम्मतिसंयतिसन्ततिसन्नतिदुर्गतिहं, शोचनमोचन ! केवललोचन ! दर्शनदम् ।
 त्वां हृदि शुद्धरसेन्द्रमिव प्रविधाय जिनं नागमलं प्रदहन्ति बुधा निजकर्ममलम्
 ॥३॥ सोपानकम् ॥

कल्याणाम्बुधरो महोदयकरो रोगार्तिगर्ताहरो,
 मोहोच्छेदकरो जरामरहरो विश्वाप्तकीर्तीश्वरः ।
 भग्नानङ्गशरो हताहिपगरो विध्वस्तजन्मादरो,
 ब्रह्माण्डैकदिवाकरो भवतु मे मित्रं प्रभो ! ते गुणः ॥४॥ काव्यम् ॥
 सकलमुनिजनप्रमोदकं कमठदग्धहरिप्रतिबोधकम् ।
 निखिलभवतमोविरोचनं नम जिनं जगतीत्रयलोचनम् ॥५॥
 मागधिका-द्रुतविलम्बितछन्दसी ॥

करुणाकरणादरणार्णवलोलतरङ्गतरे
 तरुणीरमणीशरणीकृतमन्मथमर्महरम् ।
 अधरीकृतदेवनदीसुतरीशुचिगि(गी?)विभवं
 सदये हृदये ह्युदये तरणेर्नम पारगतम् ॥६॥ आलिङ्गनकम् ॥
 विश्वेन्दीवरभाश्च(स्व)ते जिनपते ! त्रैलोक्यवाचस्पते !
 शुद्धो(द्धा)चारवते प्रबुद्धमरुते सर्वत्र शोभावते ।
 दुष्कर्माद्रिशते युगान्तमरुते निर्लेपतां कुर्वते,
 ब्रह्मज्ञानवते नमो भगवते वामेय ! तुभ्यं यते ! ॥७॥ काव्यम् ॥
 निचितदुरिततिमिरनिकररविविलसितं,
 सकलसुकृतकुमुदविपिनविधुसमुदितम् ।
 अरिहरिकरिसमरसमदरगहनदहनगतिं,
 जिन ! तव गुण - - - - ॥८॥
 भन्दकन्द ! कन्दनन्द ! पुण्यकुन्दवृन्दचन्द्र ! मन्दबलह !,
 दुष्कृतान्त ! निष्कृतान्त ! सत्कृतान्त ! विप्रशान्तजनन ! ।

वान्तसर्वधातुजातविश्वजन्तुघातपात ! जिनप !,
शान्त ! दान्त ! सिद्धिकान्त ! पूतनीलदेहकान्त ! भूनितान्तसुकृतशान्तिदस्त्वम्
॥९॥ नाराचकः ॥

जिनमखिलगुणाकरावतारं दलितसमस्तमदेन्द्रियार्थवारम् ।
प्रशमरसतरङ्गनेत्रतारं भजत भवाब्धिमग्नलोकतारम् ॥१०॥ कुसुमलता ॥
वज्री स्वर्गिषु मानवेषु च यथा चक्री च तेजस्विनां,
मार्त्तण्डः कनकाचलो गिरिषु वा वृक्षेषु कल्पद्रुमः ।
गङ्गा सर्वनदीषु वा हिमरुचिस्तारासु मुख्यस्तथा,
सद्धानेषु तव स्वरूपसुलयो नेतो ! मया ध्यायते ॥११॥ काव्यम् ॥
सदरीबदरीचमरीभ्रमरीशबरीखचरी-
सुसुरीवनरीतिपुरीमधुरीकृतगीतगुणम् ।
अमरीकबरीचमरीकृतचीरसमीरगतं
स(श)फरीलहरीनगरीमिव शीलय जीव ! जिनम् ॥१२॥ आलिङ्गनम् ॥
सुरनरसुखसम्पदामगारं विपुलमतिपतिरमोरुकण्ठहारम् ।
कमठहठकुष्टाकुठारं स्मर पुरुषोत्तममङ्गनाविकारम् ॥१३॥ कुसुमलता ॥
हेमकुचकुम्भिनी विविधसुरमानिनी कुसुमवरदामिनी वदति गीतं,
भुवनपतिकामिनी मरुजवरवादिनी नागसीमन्तिनी वहति तालम् ।
कलितकटिमेखला श्रवणवरकुण्डला नक्रमुक्ताफला सृजति नृत्यं,
चन्द्रमण्डलमुखी हंसगतिगामिनी कापि लीलावती धरती तन्ती ॥१४॥
रचितकटिकिङ्किणी खचिततनुकञ्चुका तिलकमुखशोभिनी वाति तूरं,
हारकेयूरके स्तनितपदनूप(पु)रा ललितसुललन्तिका काऽपि वीणाम् ।
अहिपपद्मावती ताण्डवं तन्वतीतीन ! ते किं मनो हरति नैव,
रोचते तन्न किं मोदसे तेन नो वेति तर्कोऽस्ति नीराग आमे ॥१५॥
घटितगद्ययुगम् ॥

निर्विद्यागुरुविद्वते गुणवते निर्ग्रन्थताराजते,
ध्येयानां महते सुखं विदधते सौभाग्यतः स्फूर्जते ।
शुक्लध्यानवते शमं च वहते योगस्य निद्रावते,
निद्रायां स्फुरतीव योगिमनसो मे ते नमोऽर्हन् सते ॥१६॥ काव्यम् ॥

वासवमौलिवृन्दविनते कृतसमविरते, वीतसमस्तदोषकुगत जिन विशदयते ।
धौतशरीर कुन्दसुरभे कलभगते, चेतसि मे हि मर्म रमते तव सुगुणतते ॥१७॥

क्षिज्जितम् ॥

सिद्ध बुद्ध रागरोषपापपोषमानदोषजनन
भावयुद्धसुप्रसिद्धदुर्निवारवीरमारविजय ।
सर्वत्रुद्धिसिद्धिवृद्धि शुद्धलब्धिदानवचसं
निरुद्धमोहमल्ल वीतराग देहि मे हि ते स्वरूपकलनमीश ! हे ॥१८॥

नाराचकः ॥

बहुलमधुमासके वरचतुर्थीदिने प्राणतस्वर्गत(तो)
योऽश्वसेनाधिपस्त्रीसुवामाङ्गजः शिवपुरीतिलकसमभुजगचिह्नः ।
पोषमासे जिनो बहुलदशमीदिने जननकल्याणको मरकताभो
वरंविशाखाभतुलराशिनवकरतनुस्त्रिंशदब्दो गृहे भुक्तराज्यः ॥१९॥
पोषमासे व्रती बहुलतैकादशी त्रिशतनवरयुतोऽष्टमतपस्वी
कोपकटधनगृहे परमान्नपारणशृङ्गनाशीतिदिने विहारी ।
सुपिकमधुमासके सितचतुर्थीदिने धातकीद्रुमतले षष्ठतमपसा
सर्ववेदी जिनो विश्वमङ्गलकरो वेदबीजं ददौ दशगणिभ्यः ॥२०॥
पार्श्वपद्मावतीसेविताशासनः सहस्रषोडशमुनिव्रातबोधी ।
सोऽष्टत्रिंशत्सहस्रार्यिकानायकः सप्तदशकाब्दपर्यायधारी ।
श्रावणाष्टमीदिने वर्षशतजीवितोपोषितो मासि सम्मेतशैले
वरत्रयस्त्रिंशदनगारसमसिद्धिगो भुवनहरिचन्दनो वो मुदेऽस्तु ॥२१॥

घटितगद्यविशेषकम् ॥

नमत नमत जिनपण्डितं क्लेशनाशभुवि मण्डितम् ।
जन्मसागरतरण्डितं त्रिगुणरत्नसुकरण्डितम् ॥२२॥ सुमुखम् ॥

अरतिरतिविमुक्त बोधार्क निर्माय निलोभ निष्काम निर्मान निष्क्रोध निःशोक
निर्निद्रता,
सकलविगतपाप निःसङ्ग निष्कर्म निर्दम्भ नीराग निर्वेद नीरोग निर्ग्रन्थता
ते सदा ।

त्रिभुवनगतवस्तुजातावबोधाग्रलक्ष्मीलसद् ---स्त्वं च निर्दोष निर्मोह निष्प्रेमता,

शमजलगतं मनो निर्गमायावकाशं न लातीति सञ्चित्य सञ्चित्यमेते गुणाब्धिप्रभो !

॥२३॥ दण्डकः ॥

सर्वसुरेन्द्रा विश्वनरेन्द्राः स्नापनचन्द्राश्चोज्झिततन्द्रा

मङ्गलबुधगुरुशुक्रशनिैश्वरराहुकेतुकखेटकवृन्दाः ।

सोमयमासुरवैश्रवणामरवारणलोकपकिन्नरभूताः

पार्श्वजिनाधिपकीर्त्तनसंस्तवशान्तिकरा जगतां तु भवन्तु ॥२४॥ रत्नमाला ॥

अमतिमिरवर्जितं, ज्ञानमास्तनसुमर्दितम् ।

भारतीवदनचुम्बितं, स्मर जिनं जगदर्चितम् ॥२५॥ सुमुखम् ॥

निर्दोषध्वनिगर्जते विलसते मुक्त्या तमो भास्वते

सम्प्लोहं हरतेऽर्हते विकसते ते प्रातिहार्यश्रिया ।

सच्चित्ते भ्रमते पयोजसरते ध्यानाम्बुदोद्विद्युते

श्रीवामेय ! नमो नमो मम विभो ! ज्ञानाम्बुधौ मज्जते ॥२६॥

हरिहरिचलचित्तगुप्तिगुप्तं, हरिहरिदङ्गमयूषराजमानम् ।

कमठहरिहरिं हरिप्रियादं, हरिहरिणातपवारणत्रयासम् ॥२७॥

हरिहरिपरिचर्ययोपयुक्तं, नरवरिहरिसुदीप्रलोकलेखम् ।

हरिहरिभयभीतिं च पार्श्वं, हरिहरिचन्दनसोदरं नमामि ॥२८॥ काव्ययुग्मम् ॥

नीतिनदीनसुमीनमहीनकिरीट-पीनविलीनसुगन्धविविधकुसुमार्चितपादपङ्कजम् ।

दीनदयालुमुनीनमहीनमनोहरचरितमणिं लीन मुने ! जिनमुपचर सुर इव

सुरतरुमङ्ग ॥२९॥ चित्राक्षरा ॥

इति मुदितसकलचन्द्र-स्तुतमिति पार्श्वं च जिनचन्द्र ।

गुरुविजयदानभद्रं शान्तिकरं सर्वदा लोके ॥३०॥

इति श्रीअजितशान्तिस्तवनच्छन्दोरीत्या श्रीपार्श्वनाथस्तवनं सम्पूर्णम् ।

विहितं श्रीसकलचन्द्रवाचकचरणैरिति मङ्गलम् । संवत् १८२४ना वर्षे

आषाढ शुदि १४ शुके मुनिदानसौभाग्य लपिकृतम् ॥

